

Підсекція

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ, ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ ПРАВА, МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

І.В. Борщевський

к.ю.н., доц.

А.В. Костенко

студ. II курсу магістратури, спеціальність «Право»

УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОВА КУЛЬТУРА: ПОНЯТТЯ, ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА СТАН

За сучасних умов постперехідного українського права, що активно трансформується у напрямку європейської демократизації, значно підвищується роль тих правових засобів і механізмів, що визначають та визначаються історичним досвідом формування української правової культури.

Основним завданням української правової системи, що існує у межах етногеографічних кордонів української держави та тим самим визначає межі української правової культури, є створення такого юридичного механізму та правового клімату суспільства, які б гарантували людині реальну свободу волі, що формує відповідальність її перед суспільством, забезпечили її права, соціальну захищеність [1, с. 19].

У юридичній літературі цей підхід простежується у роботах Є.В. Аграновської, Е.А. Зорченко, С.Н. Кожевнікової, А.Ф. Грашна, В.М. Чхиквадзе, Л.С. Явича, М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина, В.Д. Бабкіна, П.М. Білого, В.Ф. Дубровського, О.С. Дьоміної, Н.М. Оніщенко, Ю.С. Шемшученка та ін.

Сучасні процеси трансформації практично всіх сторін суспільного життя в Україні, розвиток демократичної, соціальної, правової держави вимагають подальшого вивчення актуальних проблем сьогодення, пов'язаних, насамперед, із формуванням правової культури громадян. Означена наукова проблематика, звісно, не є новою, однак беззаперечним є той факт, що незважаючи на всі намагання її теоретичного осмислення, деякі питання і досі залишаються недостатньо дослідженими або не знайшли своєї практичної реалізації.

Вивчення проблеми формування правової культури має високу актуальність ще й тому, що правовий прогрес, до якого прагне Україна, здійсню-

ючи запровадження в життя ідеї створення громадянського суспільства та демократичної, соціальної, правової держави, може бути реальністю лише за умови, що політична і правова реформа поєднуюватиметься з формуванням правової культури українського суспільства, усіх його соціальних груп. Більше того, без успіху в галузі формування правової культури населення ефективність реформ в Україні буде просто неможливою.

Без високого рівня правосвідомості кожного окремого громадянина України реалізація цілей, проголошених Конституцією, є неможливою. На нашу думку, правова культура є засадничим у процесі державотворення, вона сприяє становленню правової системи та громадянського суспільства в державі, адже лише на основі високорозвинутого громадянського суспільства та верховенства права можливо побудувати справжню демократичну державу із правосвідомим населенням.

Побудова правової держави без підвищення правової культури та рівня правосвідомості громадян є неможливою. Підвищення рівня правової культури суспільства, в свою чергу, вимагає підвищення рівня та якості організації правового виховання, яке здійснюється шляхом навчання, пропаганди, агітації та самовиховання. Водночас найбільш ефективною і результативною формою правового виховання є правова освіта, тобто цілеспрямована, систематична діяльність навчально-виховних і культурно-освітніх закладів, спрямована на засвоєння необхідного рівня знань про державу і право, формування та підвищення рівня правосвідомості та правової культури, виховання учасників правових процесів в дусі поваги до закону та прав людини [2, с. 104].

Отже, правова культура – це система правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи та інші соціальні цінності. Як одне з культурних надбань людства, вона має постійно вдосконалюватись з метою забезпечення гармонійного та прогресивного розвитку суспільства й окремих осіб. І навпаки, прогресивний розвиток суспільства безпосередньо повинен впливати на рівень його правової культури. Складовими цього прогресу є створення та охорона правових цінностей, що забезпечують безконфліктне існування суспільства; запобігання протиправній діяльності суб'єктів суспільних відносин тощо [3, с. 128].

Слід пам'ятати, що держава разом з усіма інститутами політичної та правової системи суспільства здатна підвищити правову культуру суспільства за рахунок цілеспрямованої та ефективної діяльності. Порушення законодавства, ігнорування правових і етичних норм самими органами влади, демонстрування політики подвійних стандартів, призводить до правового нігілізму, зводить нанівець усі зусилля, спрямовані на підвищення правового виховання суспільства.

Висновок. Таким чином, правосвідомість – це певна система почуттів, поглядів, ідей, теорій та традицій, які виражають ставлення громадян до чинного законодавства, юридичної практики, прав, свобод і обов'язків, а також до бажаного права. Подолання деформації правосвідомості та підвищення рівня активної й свідомої участі громадян у політичних процесах є обов'язковою умовою формування громадянського суспільства і правової держави. Українська держава повинна розробити державну політику, спрямовану на підвищення громадської правосвідомості як основного чинника формування громадянського суспільства. Така політика має розроблятися з урахуванням особливостей історичного досвіду України та іноземних держав [4, с. 14].

Одним із шляхів нормалізації та покращення рівня правового життя є підвищення активності участі громадян у законотворчій діяльності, оскільки це – одна із фундаментальних засад демократії.

Юридична література виділяє декілька стратегій щодо залучення громадян у законодавчий процес. Можна використати наступні: по-перше, прийняття рішень самими громадянами, по-друге, вироблення рішення та прийняття законів самими громадянами, ініціювання прийняття документів, а також: участь у референдумах; право народної ініціативи; народне вето [6, с. 68].

Література:

1. Дмитрієнко І.В. Українська правова культура: поняття, стан дослідження / І.В. Дмитрієнко // Право і Безпека. – 2006. – Т. 5, № 4. – С. 19-24.
2. Макарова О.В. Проблеми формування правової культури в Українському суспільстві / О.В. Макарова, Ю.І. Крилова // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. – 2015. – Вип. 30. – С. 104-108.
3. Попадинець Г. Правова культура як важливий елемент правової системи України / Г. Попадинець // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2014. – №782. – С. 123-128.
4. Гринь О.Д., Донченко О.І. Питання сучасного стану правосвідомості: особливості формування та проблеми вдосконалення / О.Д. Гринь, О.І. Донченко // Вісник Одеського національного університету. – 2014. – Том 19. Випуск 3(24). – С. 7-16.
5. Куціпак О.В. Шляхи підвищення рівня правового життя в сучасному українському суспільстві / О.В. Куціпак // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 3. – С. 66-69.